

Věc C-723/23 [Amilla]ⁱ**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

28. listopadu 2023

Předkládající soud

Juzgado de lo Mercantil n.º 3 de Gijón (Španělsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

13. října 2023

Žalobkyně:

Agencia Estatal de la Administración Tributaria

Žalovaní:

VT

UP

Předmět původního řízení

Úpadkové řízení – Žádost dlužníka v úpadku (žalovaného v projednávané věci) o schválení oddlužení – Námitka podaná jedním z věřitelů (žalobkyní v projednávané věci) proti povolení tohoto oddlužení – Odůvodnění námitky: prohlášení dlužníka za osobu dotčenou kvalifikací úpadku třetí osoby jako zaviněného úpadku

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se platnosti/výkladu – Článek 267 SFEU – Slučitelnost vnitrostátních předpisů se směrnicí (EU) 2019/1023 – Bod 79 odůvodnění a články 20 a 23 směrnice (EU) 2019/1023 – Pojem a rozsah

ⁱ Název projednávané věci je fiktivní. Neodpovídá skutečnému jménu žádného z účastníků řízení.

nepoctivého jednání nebo zlého úmyslu dlužníka – Zásada úplného oddlužení – Řízení o druhé šanci: subjektivní vs. objektivní výjimky

Předběžné otázky

1) Musí být čl. 23 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolventci) vykládán v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je čl. 487 odst. 1 odst. 4 Texto Refundido de la Ley Concursal (konsolidované znění zákona o úpadku) ve znění zákona č. 16/2022 ze dne 5. září 2022, který do pojmu „nepoctivé jednání [dlužníka] nebo jednání se zlým úmyslem“ zahrnuje jednání dlužníka týkající se věřitelů třetích osob, jiných než těch, které jsou uvedeny v seznamu věřitelů jeho vlastního úpadku jako fyzické osoby?

2) Je čl. 487 odst. 1 bod 4 konsolidovaného znění zákona o úpadku ve znění zákona č. 16/2022 ze dne 5. září 2022 slučitelný s článkem 20 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolventci), když stanoví výjimku v rámci řízení o druhé šanci, která brání úplnému oddlužení?

3) Je čl. 487 odst. 1 bod 4 konsolidovaného znění zákona o úpadku ve znění zákona č. 16/2022 ze dne 5. září 2022 slučitelný s čl. 20 odst. 2 a bodem 79 odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolventci), když vnitrostátní právní úprava nezohledňuje individuální situaci dlužníka a stanoví výjimku objektivní povahy bez možnosti španělských soudů posoudit subjektivní okolnosti dlužníka, který přistupuje k řízení o druhé šanci?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva

Bod 79 odůvodnění a články 20 a 23 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolventci)

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Real Decreto Legislativo 1/2020, de 5 de mayo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal (královské legislativní nařízení č. 1/2020 ze dne 5. května 2020, kterým se schvaluje konsolidované znění zákona o úpadku) ve znění Ley 16/2022, de 5 de septiembre, de reforma del texto refundido de la Ley Concursal, para la transposición de la Directiva (UE) 2019/1023, de 20 de junio de 2019 (zákon č. 16/2022 ze dne 5. září 2022, kterým se mění konsolidované znění zákona o úpadku, jehož cílem je provést směrnici (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019) (dále jen „TRLIC“).

Zejména:

Článek 486 TRLIC

Článek 487 odst. 1 bod 4 TRLIC

Stručný popis skutkového stavu a původního řízení

- 1 V projednávaném sporu AGENCIA ESTATAL DE LA ADMINISTRACIÓN TRIBUTARIA (Státní agentura pro správu daní, Španělsko) (dále jen „AEAT“), jakožto věřitelka, brojí incidenční námitkou podanou v úpadkovém řízení týkajícím se dlužníka fyzické osoby pana VT proti žádosti o schválení oddlužení podané tímto dlužníkem. Důvodem námitky AEAT je skutečnost, že se na pana VT vztahuje okolnost stanovená v čl. 487 odst. 1 bodě 4 TRLIC ve znění zákona č. 16/2022 ze dne 5. září 2022. Podle čl. 487 odst. 1 bodu 4 TRLIC nemůže dlužník, který je fyzickou osobou, dosáhnout oddlužení, pokud byl v období deseti let před podáním žádosti o oddlužení prohlášen za dotčenou osobu v rozsudku, kterým byl konstatován úpadek třetí osoby, který byl následně kvalifikován jako zaviněný úpadek. Pokud však dlužník ke dni podání žádosti o oddlužení splatný závazek zcela uhradil, může být oddlužení schváleno.
- 2 Skutkové okolnosti nezbytné k vymezení právního sporu v projednávané věci lze shrnout takto:
- 3 V úpadkových řízeních číslo [1] a [2], která se týkají obchodních společností BLANCO Y NARANJA, S. L., a MALVA Y NARANJA, S. L, a prostřednictvím rozsudků Juzgado de lo Mercantil número 3 de Oviedo (obchodní soud č. 3 v Oviedu, Španělsko), se sídlem v Gijónu – vydaných dne 23. listopadu 2020 a 20. dubna 2021 – byly úpadky obou společností kvalifikovány jako ZAVINĚNÉ.
- 4 Pan VT a jeho manželka paní UP byli společnými jednateli uvedených dvou obchodních společností. Z tohoto důvodu byli pan VT a paní UP v obou rozsudcích, kromě kvalifikace úpadku výše uvedených obchodních společností jako ZAVINĚNĚHO, označeni za **osoby dotčené kvalifikací uvedených úpadků jako zaviněných úpadků.** V důsledku výše uvedeného byla v obou rozsudcích

- panu VT a paní UP uložena řada sankčních opatření: i) zákaz spravovat cizí majetek a zastupovat nebo spravovat jakoukoli osobu, a to na různě dlouhou dobu; ii) ztráta veškerých práv, která měli jako věřitelé v úpadkovém řízení nebo věřitelé majetkové podstaty; iii) uložení společné a nerozdílné povinnosti panu VT a paní UP zaplatit majetkový deficit – 280 468,64 eur v případě obchodní společnosti BLANCO Y NARANJA, S. L., a 62 035,91 eur v případě obchodní společnosti MALVA Y NARANJA, S. L. – a iv) úhrada nákladů řízení.
- 5 Proti těmto dvěma rozsudkům soudu prvního stupně byla podána dvě odvolání k Audiencia Provincial de Asturias (provinční soud v Asturii, Španělsko). O těchto odvoláních bylo rozhodnuto rozsudky vydanými prvním senátem výše uvedeného Audiencia Provincial de Asturias (provinční soud v Asturii) ze dne 8. března 2022, resp. 1. března 2022. V obou rozsudcích i) zůstává zachována kvalifikace úpadku obou obchodních společností jako ZAVINĚNĚHO; ii) pan VT a paní UP jsou nadále označeni jako osoby dotčené kvalifikací uvedených úpadků jako ZAVINĚNÝCH, a iii) zůstává zachován zákaz uložený panu VT a paní UP a doba jeho trvání, jakož i ztráta práv a solidární tresty pro dotčené osoby (první z obou rozsudků stanoví snížení trestu za úhradu majetkového deficitu, který se snižuje z 280 468,64 eur na 169 085,24 eur; druhý z těchto rozsudků naopak zachovává výši trestu beze změny). Odvolatelům se v obou rozsudcích ukládá náhrada nákladů řízení v druhém stupni.
 - 6 Pan VT, který měl potíže se splácením svých dluhů, se jako fyzická osoba-podnikatel pokusil dosáhnout mimosoudního splátkového kalendáře se svými věřiteli a za tímto účelem podal příslušnou žádost u Cámara de Comercio de Gijón (obchodní komora v Gijónu, Španělsko).
 - 7 Tohoto mimosoudního splátkového kalendáře se nepodařilo dosáhnout, v důsledku čehož insolvenční mediátor pana VT podal u Juzgado de lo Mercantil número 3 de Oviedo (obchodní soud č. 3 v Oviedu) se sídlem v Gijónu návrh na prohlášení úpadku pana VT.
 - 8 Dne 21. ledna 2020 byl usnesením výše uvedeného soudu vyhlášen následný úpadek fyzické osoby pana VT.
 - 9 Usnesením téhož soudu ze dne 8. února 2021 byl úpadek pana VT kvalifikován jako NEZAVINĚNÝ.
 - 10 Pan VT podal prostřednictvím podání zaevidovaného u výše uvedeného soudu dne 2. února 2023 žádost o oddlužení.
 - 11 Zástupce AEAT podal proti této žádosti o oddlužení výslovnou námitku – z důvodu a na základě čl. 487 odst. 1 bodu 4 TRLC. Naproti tomu insolvenční správce s žádostí úpadce souhlasil. V důsledku námitky AEAT bylo zahájeno příslušné řízení o překážce úpadkového řízení.

Hlavní argumenty účastníků původního řízení

- 12 **AEAT** má za to, že na dlužníka v úpadku (VT) se vztahuje výjimka stanovená v čl. 487 odst. 1 bodě 4 TRLC ve znění zákona č. 16/2022 ze dne 5. září 2022, jehož cílem je provést směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019, jelikož byl prohlášen za osobu dotčenou v rozsudku o prohlášení úpadku třetí osoby kvalifikovaného jako zaviněný úpadek, aniž by uvedený dlužník plně uspokojil svůj závazek.
- 13 **Dlužník v úpadku, pan VT**, má za to, že je dlužníkem v dobré víře vůči „svým vlastním věřitelům“, neboť byl prohlášen za dotčeného kvalifikací úpadku právnických osob, jejichž byl solidárním jednatelem, z důvodu svého postavení solidárního ručitele. Dále se domnívá, že nepoctivý záměr jednatele vůči věřitelům třetí osoby neomezuje přístup dlužníka k výhodě oddlužení ve vztahu k jeho věřitelům. Má rovněž za to, že vnitrostátní právní úprava stanoví překážku oddlužení založenou na okolnosti přísné odpovědnosti nepodléhající moderaci, což je v rozporu se systémem, vyjádřeným ve směrnici, překážky založené na subjektivní odpovědnosti, tj. systémem, který zohledňuje subjektivní okolnosti dlužníka, jež umožňují určit, zda byl dlužník nepoctivý. To současná vnitrostátní právní úprava v podobě, v jaké byla provedena, neumožňuje. Dlužník v úpadku se rovněž domnívá, že současná španělská právní úprava je restriktivnější než předchozí verze obsažená v TRLC. Předchozí verze článku 487 neobsahovala omezení, které je nyní stanoveno v jeho odst. 1 bodě 4. To znamená, že nové pravidlo se stalo sankčním pravidlem, což jej podle jeho názoru činí nepoužitelným pro dlužníky, kteří požádali o prohlášení úpadku před jeho vstupem v platnost, neboť je podle něj v rozporu s Constitución Española (Ústava Španělska) uplatňovat sankční pravidlo zpětně na skutkový stav, který nastal před jeho vstupem v platnost.
- 14 **Insolvenční správce** se domnívá, že podle vnitrostátního práva nelze mít za to, že dlužník jednal vůči věřitelům nepoctivě nebo se zlým úmyslem v době, kdy se stal dlužníkem, v průběhu úpadkového řízení nebo v průběhu splácení dluhu. Celý dluh, na který se může vztahovat oddlužení je původním dluhem dvou společností, jejichž byli dlužník a jeho manželka paní UP společníky, společnými jednatelem a solidárními ručiteli, takže těžko mohli být při zadlužování nebo v průběhu úpadkového řízení a splácení dluhu nepoctiví. V době, kdy pan VT podal návrh na zahájení vlastního úpadkového řízení, byl již s manželkou zbaven veškerého svého majetku, který musel být zpeněžen za účelem uspokojení jeho pohledávek, a proto byly naplněny subjektivní okolnosti pro oddlužení. Stejně tak se insolvenční správce domnívá, že přechodné ustanovení 1^a odst. 3 bod 6 zákona č. 16/2022, které stanoví použití tohoto pravidla na žádosti o oddlužení podané po jeho vstupu v platnost (k čemuž došlo dne 26. září 2022), je protiústavní, neboť porušuje čl. 9 odst. 3 španělské Ústavy, který stanoví zásadu zákazu zpětné účinnosti ustanovení ukládajících přísnější sankce nebo omezující individuální práva a zásadu právní jistoty.

- 15 Pokud jde o vhodnost podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce k Soudnímu dvoru Evropské unie z důvodu případné neslučitelnosti čl. 487 odst. 1 bodu 4 TRLC se směrnicí 2019/1023 (na kterou se předkládající soud dotázal účastníků řízení), **AEAT** s tím nesouhlasí a v podstatě uvádí, že k porušení směrnice 2019/1023 nedošlo, neboť výčet uvedený v jejím čl. 23 odst. 4 není taxativní a tato směrnice se nevztahuje na fyzické osoby, které nejsou podnikateli. **Dlužník v úpadku** se domnívá, že vnitrostátní právní úprava porušuje článek 20 a čl. 23 odst. 1 a bod 79 odůvodnění směrnice. **Insolvenční správce** souhlasí s podáním žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, neboť dotčené ustanovení – článek 487 odst. 1 bod 4 TRLC ve znění zákona č. 16/2022 ze dne 5. září 2022 – je v přímém rozporu s obsahem článku 23 směrnice 2019/1023.

Stručné odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 16 Článek 23 směrnice umožňuje členským státům zachovat nebo zavést ustanovení, která zamítají nebo omezují přístup k oddlužení, pokud podnikatel jednal nepoctivě nebo se zlým úmyslem vůči „věřitelům“. V projednávané věci se výjimky stanovené ve vnitrostátních právních předpisech, včetně výjimky uvedené v čl. 487 odst. 1 bodě 4 TRLC, vztahují na případy, kdy vnitrostátní zákonodárce považuje dlužníka za nepoctivého nebo se zlým úmyslem, což vyvolává pochybnosti o platnosti tohoto pravidla s ohledem na unijní směrnici, neboť se zdá, že unijní pravidlo se vztahuje na nepoctivost nebo zlý úmysl dlužníka ve vztahu k jeho věřitelům, nikoli k věřitelům třetí osoby, ačkoli dlužník je vůči nim odpovědný vzhledem ke svému postavení společného jednatele a solidárního ručitele, zejména pokud byl úpadek dlužníka-fyzické osoby kvalifikován jako NEZAVINĚNÝ.
- 17 Předkládající soud má tedy pochybnosti o tom, zda pojem „věřitelé“ uvedený v čl. 23 odst. 1 směrnice odkazuje výlučně na věřitele dlužníka v řízení o oddlužení, nebo zda pod pojem „věřitelé“ v unijním právu spadají i věřitelé třetí osoby pro účely oddlužení dlužníka-fyzické osoby.
- 18 V projednávané věci vyvolává kvalifikace zaviněných úpadků dvou třetích osob, společností BLANCO Y NARANJA, S. L., a MALVA Y NARANJA, S. L. (jejímž byl úpadce spolu se svou manželkou, paní UP, společným jednatelem), otázku, zda věřitelé uvedení v čl. 23 odst. 1 směrnice jsou výlučně věřitelé dlužníka jako fyzické osoby v rámci jeho úpadku, anebo zda je třeba do tohoto pojmu zahrnout i věřitele třetí osoby.
- 19 První otázka, kterou je třeba položit SDEU, tedy zní, zda lze omezení nebo výjimku pro přístup dlužníka k oddlužení vůči jeho vlastním věřitelům rozšířit na věřitele třetí osoby a zda je to slučitelné s obecným pojmem „věřitelé“ uvedeným v čl. 23 odst. 1 směrnice. Jinými slovy, zahrnuje rozsah pojmu „nepoctivé jednání nebo jednání se zlým úmyslem“ podle článku 23 směrnice jednání dlužníka vůči jiným věřitelům než těm, kteří jsou uvedeni v seznamu věřitelů jeho vlastního úpadku jako fyzické osoby?

- 20 Předběžná otázka se tedy předkládá z toho důvodu, aby Soudní dvůr Evropské unie mohl poskytnout odůvodněnou odpověď při výkladu uvedeného ustanovení směrnice a analyzovat, zda je vnitrostátní právní úprava představovaná čl. 487 odst. 1 bodem 4 TRLC v souladu s výkladem pojmu „věřitel“, který je uveden v čl. 23 odst. 1 směrnice a který zastává SDEU, a zda je tedy toto vnitrostátní ustanovení v souladu se směrnicí o insolvenční ochraně či nikoli.
- 21 Dále, úplný přístup k řízení, které by mohlo vést k úplnému oddlužení, není v daném případě možný, neboť uplatnění výjimky obsažené v čl. 487 odst. 1 bodě 4 TRLC brání dlužníkovi-fyzické osobě v přístupu k řízení o úplném oddlužení zakotveném v článku 20 směrnice tím, že vyžaduje, aby byl odpovědný věřitelům třetí osoby, čímž omezuje nebo znemožňuje možnost dosáhnout úplného oddlužení vůči jeho vlastním věřitelům.
- 22 Je tedy čl. 487 odst. 1 bod 4 TRLC slučitelný s článkem 20 směrnice? Je výjimka stanovená ve vnitrostátních právních předpisech slučitelná s unijním právem ve smyslu řízení, které může vést k úplnému oddlužení?
- 23 Stejně tak režim přístupu k úplnému oddlužení stanovený v unijním právu vyžaduje, aby byl založen na subjektivních okolnostech dlužníka, tedy na jeho individuální situaci, přičemž čl. 20 odst. 2 směrnice stanoví, že soudní nebo správní kritéria pro subjektivní posouzení podmínek dlužníka spočívají v tom, že povinnost splácet je úměrná jeho postižitelnému nebo disponibilnímu příjmu a majetku během doby oddlužení. V projednávané věci vnitrostátní pravidlo nezohledňuje individuální situaci dlužníka, neboť výjimka stanovená v čl. 487 odst. 1 bodě 4 TRLC je objektivní, aniž by španělské soudy mohly posoudit subjektivní okolnosti dlužníka, který využívá řízení o druhé šanci, jak je stanoveno v bodě 79 odůvodnění směrnice.
- 24 Lze tedy podle unijního práva považovat za nepoctivé jednání nebo jednání se zlým úmyslem skutečnost, že dlužník byl dotčen tím, že úpadek třetí osoby byl kvalifikován jako zaviněný, pokud ve vnitrostátní právní úpravě nejsou zavedena kritéria, která by soudům umožnila subjektivní posouzení tohoto jednání ze strany dlužníka, jehož úpadek jako fyzické osoby byl kvalifikován jako nezaviněný?
- 25 S ohledem na to, že soudy členských států mohou Soudnímu dvoru položit otázku týkající se výkladu nebo platnosti unijního práva, považují-li rozhodnutí Soudního dvora o této otázce za nezbytné k vynesení svých rozsudků, a to v souladu s čl. 267 druhým pododstavcem SFEU, a dále s přihlédnutím k tomu, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se může ukázat jako zvláště užitečná zejména tehdy, pokud u vnitrostátního soudu vyvstane nová otázka výkladu mající obecný význam pro jednotnou aplikaci unijního práva nebo se nejeví, že stávající judikatura poskytuje nezbytné objasnění v novém právním a skutkovém rámci, vznášející předkládající soud tuto žádost o rozhodnutí o předběžné otázce k SDEU, aby mohl spor v projednávané věci vyřešit.